

A DIPLOMADOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

A hazai nagykereskedelmi gázolajfelár vizsgálata az importparitásos árképzés elve mentén

Lipthay Levente

Ellátásilánc-menedzsment mesterképzési szak, levelező munkarend

Belső témavezető: Vancsura László, tudományos segédmunkatárs

Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet; Agrárlogisztika, Kereskedelem és Marketing Tanszék

A dolgozat a hazai gázolajpiac nagykereskedelmi árképzési megközelítéséből, az importparitásos árazás gyakorlatából indult ki. A paritás alapján számított referenciaár azonban eltérhet a tényleges nagykereskedelmi listaáraktól. Az eltérést („felár”) alakító elméleti összefüggések a szakirodalmi áttekintés alapján különböző csatornába (keresleti, kínálati, finanszírozási és intézményi) rendezhetők. A kutatás az egyes csatornák kapcsolatának kimutathatóságát vizsgálta a felár időbeli alakulásán keresztül, hogy feltárja ezeknek az elméleti összefüggéseknek a gyakorlati megalapozottságát.

A vizsgálat a szabályozási környezet célzott beavatkozását, a hatósági üzemanyagár átmeneti időszakát is magában foglalta. A becslések árszabályozástól mentes nagykereskedelmi listaárakra épültek, így a számított felár nem az adminisztratív rögzítés közvetlen hatását, hanem a piac valós jelzéseit tükrözte. A hatás átgyűrűzése miatt az intézményi csatorna csak értelmezési kontextusként, nem pedig önálló magyarázó változóként jelent meg.

A többi csatorna kimutathatóságának értékelése – magyarázó változók bevonása mellett – SARIMAX modell alkalmazásával történt, amely egységes keretet biztosított a felár időbeli alakulása mentén értelmezett kapcsolatok elkülönítésére. A modell végső specifikációja –SARIMAX (0,1,1) × (0,0,0,12) – melletti döntést vizuális és formális ellenőrzések előzték meg, hogy a lehetséges alternatívák kijelölését követően az illeszkedés és a modellkomplexitás közötti legjobb egyensúlyt biztosító változat kerüljön kiválasztásra.

A becslési eredmények – eltérő kimutathatóság mellett – a csatornák irányban konzisztens, elméleti kereteknek megfelelő összefüggéseit mutatták a vizsgált időszakban. A kínálati csatorna statisztikailag szignifikáns, míg a keresleti csatorna csak korlátozottan kimutatható kapcsolatot jelzett a felár időbeli alakulásával. A finanszírozási csatorna esetében nem rajzolódott ki következetes összefüggés.

A vizsgált időszak szabályozási környezetében megfigyelt kínálati jelzések felértékelődése összhangban áll a hazai nagykereskedelmi piacszerkezet koncentráltságával. A listaárak tartósan paritás feletti eltérése fokozott kínálati oldali kitétségre utal, amelyben a verseny gyenge fegyelmező ereje mellett az importparitásos referenciaár alsó korlátként viselkedik. A kockázati aszimmetria mérséklését az átláthatóbb nagykereskedelmi árképzés és a célzott versenyösztönző lépések támogathatják.